

De democratie crasht! (Hoe nu verder in het digitale tijdperk?)

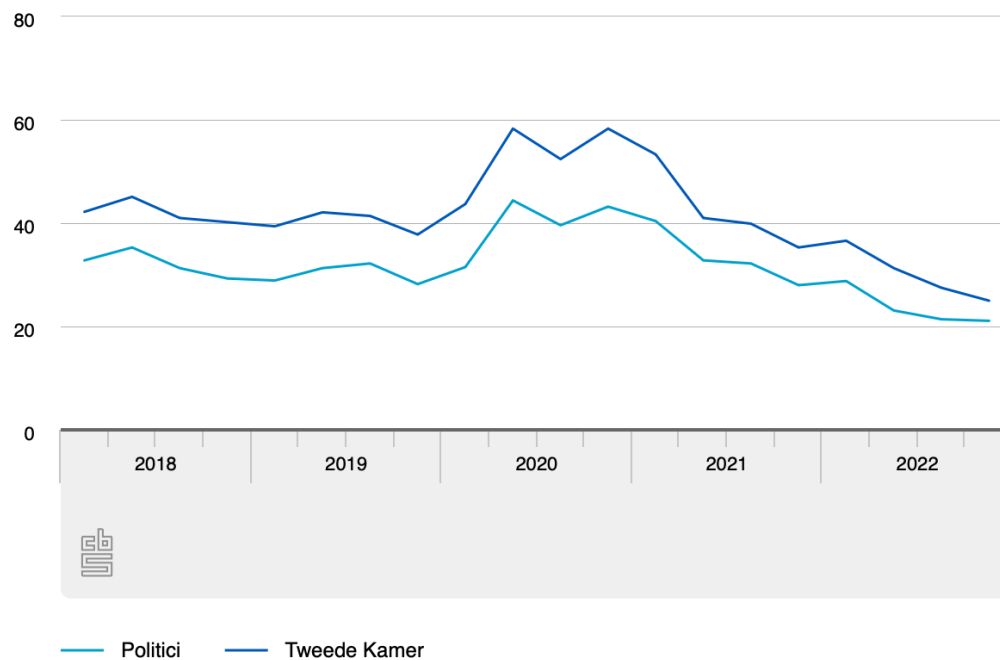
Kees Verhoeven

28 juni 2023

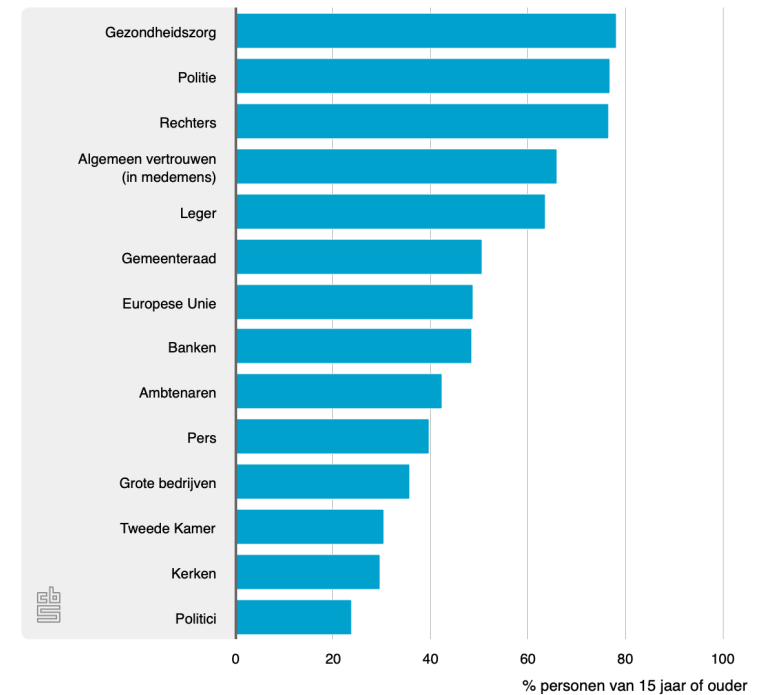
Even vooraf: over vertrouwen

Vertrouwen in politiek

% personen van 15 jaar of ouder

Vertrouwen, 2022

Bron: CBS, 2023

De democratie crasht in het kort

- Historische context
 - Internet, 1988/1989: New economy, End of History
 - Social media, 2004/2005: Arabische Lente, de kloof gedicht
 - AI, 2023: kansen versus fundamentele en existentiële risico's
- Globalisering, liberalisering, digitalisering
- Van dotcomcrash & 9/11 naar datamacht & 24/7
- Complexiteit, neoliberalisme, technocratie
- Van drie brede zuilen naar twintig snippers
- Technologie speelt in op onze democratie (systeemfouten) en psychologie (denkfouten)
- De democratische rechtsstaat staat van binnen en van buiten onder druk
- De echte crisis is een besluitvormingscrisis.

Systemfouten en denkfouten

Systemfouten

Controledrift	Scoringsdrang	Werkdwang
Doorgeslagen maakbaarheid	Doorgeslagen zichtbaarheid	Doorgeslagen beschikbaarheid
Alles willen controleren.	Steeds moeten scoren.	Altijd beschikbaar zijn.
Databestanden en algoritmes.	Online en sociale media.	E-mails, appgroepen en pushberichten.
Rechtsstaat wordt controlestaat.	Democratie wordt 'mediacratie'.	9-5 wordt 24/7.

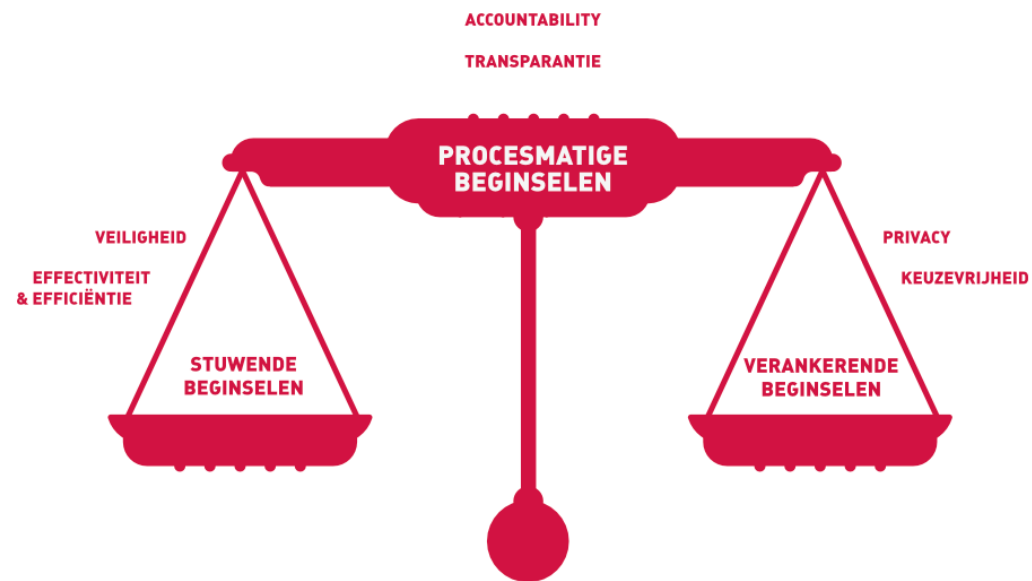
Denkfouten

Snelle oordelen	Stellige overtuigingen	Sterke invloeden
'Systeem 1'	'Verhalende zelf'	Andere mensen
Vuistregels en behoeften/aversies	'Verhaaltjes' en 'narratieve misleiding'	Meeslepende vertellingen
Blind afgaan op iemands uiterlijk, planningen die altijd uitlopen.	Levensverhalen, complotten, reconstructies, 'gamechangers'.	Kuddegedrag, debattrucs, drogredenen, framing.
Verliesaversie, WYSIATI, planfout	Peak-end rule, Hindsight bias	Authority bias, Sympathy bias

Bron: De democratie crasht, 2023

Stuwende en verankerende beginselen

Figuur 2.1 Schematische voorstelling van de driedeling

Bron: WRR, iOverheid, 2011

Stuwende waarden	Verankerende waarden
Sociaal grondrecht	Klassiek grondrecht
Algemeen belang	Persoonlijke levenssfeer
Collectief (democratie)	Individueel (rechtstaat)
Commercieel	Moreel
Ideaal	Principieel
Breinsysteem 1	Breinsysteem 2
Concreet	Abstract
Korte termijn	Lange termijn
Urgent	Belangrijk
Daadkracht	Doordacht
Emotioneel	Rationeel
Veiligheid, rechtvaardigheid	Privacy, rechtsgeldigheid